

Maurici Lucena és, des de març de 2008, president del Consell de l'Agència Espacial Europea.

Maurici Lucena,

director general del CDTI i president del Consell de l'Agència Espacial Europea

«Les empreses catalanes poden fer més i millorar la seva participació en programes d'R+D de gran envergadura»

Marta Aznar · Fotos: Guilsey Homet

Des de l'any 2004, Maurici Lucena (Barcelona, 1975) dirigeix el Centro para el Desarrollo Tecnológico Industrial (CDTI), un organisme dependent del Ministeri de Ciència i Innovació que promou la innovació i el desenvolupament tecnològic de les empreses espanyoles, especialment de les petites i mitjanes empreses. A més, des del mes de març de 2008, aquest llicenciat en econòmiques és també el president del Consell de l'Agència Espacial Europea (ESA). Des d'aquestes dues finestres privilegiades amb vistes panoràmiques, lidera l'aposta ferma del Govern de convertir Espanya en una economia competitiva a través de la recerca i el desenvolupament, ahora que encamina la realització dels somnis d'Europa a l'espai.

En quin moment es troba la recerca i el desenvolupament a l'Estat espanyol?

Espanya és un dels països que ha realitzat un esforç públic més important en l'àmbit de la recerca, el desenvolupament i la innovació en els darrers anys. D'una banda, hi ha hagut un esforç per incrementar la inversió pública que ha estat reconegut internacionalment. Al llarg d'aquesta legislatura s'han multiplicat per 2,3 les partides del Govern d'Espanya dedicades a R+D+I. D'altra banda, en el sector privat, cada any augmenta el nombre d'empreses que fan R+D (en un 16 % l'any 2007) i també la despesa de les empreses en aquesta matèria (14 %). Així, l'any 2007 la despesa de les empreses i les administracions pú-

bliques en recerca i desenvolupament va passar de representar l'1 % del PIB nacional l'any 2004 a l'1,27 % l'any 2007. Aquest percentatge es va traduir en una inversió total de 13.342 milions d'euros (l'any 2006, havien estat 12.000 milions), dels quals 7.454 milions (el 56 %) provenien de les empreses. És cert que la situació té marge de millora, sobretot si ens mirem els països del nostre voltant; no obstant això, hi ha hagut un clar punt d'inflexió a Espanya que ha fet que la inversió en R+D hagi començat a augmentar, un esforç del qual tot just comencen a apreciar-se els resultats.

«A llarg termini, només la innovació pot assegurar creixement»

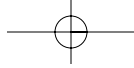
Innovar a l'empresa en temps de crisi. És possible? Per què és important?

Tinc la convicció que aquesta és una de les crisis més complexes que el món ha conegut des dels anys trenta del segle passat. Per això, em sembla realista dir que és possible i important innovar en aquests moments però que entenc que, a curt termini, per a algunes empreses no sigui possible i s'hagin de centrar en els seus problemes de liquiditat o de solvència. Això no vol dir,

però, que aquelles empreses que l'únic problema que tinguin sigui de finançament de circulat hagin d'oblidar la innovació. A llarg termini, només la innovació els pot assegurar creixement i competitivitat, com demostra el fet que les empreses que ara estan tenint menys problemes siguin aquelles que van basar la seva principal font de competitivitat en la innovació i van fer una inversió permanent en els darrers anys. Per tant, crec que les empreses han de trobar un equilibri entre la seva necessitat de liquiditat i la importància de la innovació. A més, si ara es posen a mirar els programes públics de suport a la innovació que tenen a l'abast –tant del Govern d'Espanya a través del CDTI com de les comunitats autònomes–, veuran que donen un finançament privilegiat i que poden aprofitar-lo com una font de recursos alternativa a la de les entitats financeres.

De quina manera ajuda el CDTI a potenciar l'R+D empresarial?

La missió del CDTI des que es va crear l'any 1977 és augmentar la competitivitat de les empreses a través de la millora tecnològica. Actualment, arran de la creació d'un ministeri específic de Ciència i Innovació, el CDTI s'ha convertit en la finestra única de l'Administració General de l'Estat per al finançament de l'R+D+I empresarial, fet que estalvia a les empreses haver d'anar d'un ministeri a un altre per informar-se o tramitar les diverses ajudes que fins ara existien relacionades amb la innovació. El CDTI gestiona i promou la participació espanyola en programes internacionals de cooperació tecnològica, impulsa la creació

i consolidació d'empreses de base tecnològica i disposa d'un ampli ventall d'instruments de finançament amb unes condicions avantatjoses.

Quins són aquests instruments?

El CDTI disposa d'una línia general d'ajuts a projectes d'R+D que cobreixen fins al 75 % del pressupost total del projecte i que tenen un tipus d'interès zero. Una part de l'ajut no és reemborsable, és una subvenció que pot anar del 15 % al 33 % en funció del projecte: si el realitza una sola empresa o es fa de forma consorciada amb altres companyies i organismes públics, si té component internacional, etc. El CDTI també emet a les empreses un informe vinculant dels projectes que finança perquè el puguin presentar al Ministeri d'Economia i Hisenda i deduir-se per les despeses realitzades en activitats relacionades amb l'R+D+I. Així, si una empresa fa números, veu com la subvenció equivalent total que obté és molt alta. D'altra banda, el CDTI gestiona la iniciativa CENIT, un programa molt ambiciós que subvenciona el 50 % del pressupost dels projectes i que està dirigit al finançament de projectes de recerca industrial de caràcter estratègic, de grans dimensions i molta ambició científicotècnica duts a terme per grans empreses consorciades o grups de recerca.

I en l'àmbit de la innovació i la cooperació internacional, de quins programes d'ajuda disposa?

Tenim diferents tipus d'ajuts financers per a empreses i grups de recerca interessats en accedir al Programa Marc d'R+D de la

«Cap projecte tecnològic sòlid i de qualitat es quedarà sense finançament»

Unió Europea. També hi ha un programa de cooperació tecnològica bilateral i multilateral entre Espanya, a través del CDTI, i centres homòlegs de diferents països (la Xina, l'Índia, Canadà, Corea, el Japó, els Estats Units...). Aquest programa va dirigit a aquelles empreses tecnològiques espanyoles que s'associen amb companyies d'aquests països per dur a terme els seus projectes. Aquest programa dóna unes subvencions quantitativament més altes, ja que entenem que la cooperació internacional és més difícil de realitzar i, per tant, cal que l'estimulem.

Quants projectes té previst finançar el CDTI enguany?

L'any 2009 no hi haurà cap projecte tecnològic sòlid i de qualitat que es quedi sense finançament del CDTI. La capacitat actual del centre per finançar projectes no té un límit preestablert, perquè no només tenim els diners que ens assigna l'Estat en els pressupostos generals, sinó que també comptem amb patrimoni propi; per tant, podem adaptar a la demanda el finançament que atorguem cada any. Ara bé, és

requisit indispensable per obtenir aquest finançament que el projecte tecnològic sigui de qualitat i que tinguem la garantia que l'empresa el podrà escometre.

Catalunya segueix sent una comunitat autònoma molt activa en generació de projectes tecnològics?

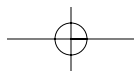
Actualment, Catalunya és la primera comunitat autònoma per nombre de projectes i aportació en els programes del CDTI. L'any 2008, les empreses catalanes van representar el 24 % del total de les finançades pel centre, però és important dir que des de 2004 aquest percentatge ha anat disminuint i s'ha passat del 29 % al 24 %. Aquest descens, probablement, no significa que Catalunya hagi perdut empenta en R+D, sinó que altres comunitats han fet un esforç més important i han guanyat posicions. El que em sembla més preocupant, tanmateix, és la menor presència de les empreses catalanes en el programa CENIT, on la participació és del 15 %. Això es pot explicar, en part, per l'«efecte seu» de Madrid; els projectes CENIT no estan a l'abast de qualsevol empresa i es fan en col·laboració amb diverses grans empreses, que acostumen a tenir la seva seu corporativa i el seu principal centre d'R+D a Madrid. Tot i així, crec que les empreses catalanes poden fer més i millorar la seva participació en aquests programes d'R+D de gran envergadura.

El març de l'any passat va ser escollit president del Consell de l'Agència Espacial Europea (ESA). Quins reptes té l'ESA durant el període de la seva presidència?

Parlar de reptes de l'Agència durant una

Pimes i catalanes

L'any 2008 el CDTI va aprovar 1.124 projectes d'R+D desenvolupats per empreses espanyoles de forma individual o consorciada. D'aquests projectes, 1.100 optaven a la línia d'ajuts general del CDTI, mentre que 14 eren projectes CENIT. El 63 % de les 1.100 empreses que van obtenir finançament eren pimes, la majoria dels sectors de l'alimentació, la biotecnologia i la salut (28 %), de les tecnologies de la producció (25 %), de materials, química i medi ambient (24 %) i de les tecnologies TIC (23 %). Catalunya va ser la comunitat autònoma amb més projectes empresarials d'R+D aprovats pel CDTI: 257 van aconseguir finançament per les línies tradicionals del centre (el 23 % del total de projectes aprovats), dels quals el 64 % estaven desenvolupats per pimes, i dos van ser aprovats com a projectes CENIT. També va ser la primera comunitat en aportació econòmica del centre: els projectes d'R+D d'empreses catalanes van rebre més de 131 milions d'euros del CDTI, el 22 % del total d'aportacions compromeses per l'organisme l'any passat.

Des del CDTI, Lucena lidera l'aposta del Govern per millorar la competitivitat de les empreses espanyoles a través de la millora tecnològica.

presidència concreta és difícil. L'ESA és una institució molt complexa i gran que ha de ser capaç de conciliar interessos de 18 països. A més, els mandats d'un president són curts –de dos o tres anys– i en un sector com l'espacial tres anys no són res. Per tal que us en pogueu fer una idea, ara s'estan posant en marxa missions que es van aprovar 15 anys enrere. Tot i així, crec que en els propers anys l'Agència té alguns reptes

programàtics i institucionals. En el primer cas, el repte més gran és la gestió adequada de dos programes molt ambiciosos i d'aplicació directa al servei dels ciutadans que s'estan desenvolupant en col·laboració amb la Unió Europea: el programa GMES, que és un sistema de satèl·lits d'observació de la Terra, i el programa de navegació Galileu, que és l'equivalent al GPS nord-americà i que, després de diversos proble-

«Si no fos per la crisi, l'Agència hauria estat més ambiciosa en els seus objectius»

mes, ara ja està ben encaminat. En la vessant institucional, el repte és la consolidació de les relacions de l'ESA amb la UE.

Quins són els principals projectes que abordarà l'Agència l'any 2009?

Aquest any l'ESA centrarà les seves missions en l'observació de la Terra i l'exploració de l'univers primitiu. Es llançaran tres satèl·lits destinats a l'observació de la Terra: el Goce, l'SMOS i el CryoSat 2. Aquests satèl·lits proporcionaran informació sobre la gravetat terrestre, la humitat del sòl, la salinitat de l'oceà o l'estat del gel, que permetrà comprendre millor els problemes del medi ambient i el canvi climàtic. També es llançaran dos satèl·lits per a l'observació de l'univers: el Herschel, que es dedicarà a l'estudi de la formació d'estrelles i galàxies, i el Plank, que observarà les radiacions còsmiques que expliquen l'origen de l'univers. L'any 2009 també serà un any important per a l'Estació Espacial Internacional. S'afegirà un nou mòdul i hi haurà diverses missions d'astronautes, un dels quals serà un europeu.

La conjuntura econòmica actual afectarà els projectes de l'ESA?

S'han hagut de posposar alguns projectes però, tenint en compte la gravetat de la situació, és positiu el fet que en la Conferència Ministerial que es va celebrar el novembre es posés de manifest la determinació d'Europa d'invertir en l'espai amb l'aprovació de diversos programes i la decisió d'incrementar en un 3,5 % anual les inversions destinades als programes de ciència espacial. Segurament, però, si no ens haguéssim trobat en aquestes circumstàncies, l'Agència hauria estat més ambiciosa en els seus objectius programàtics i financers.